

af de fedeste og bedste Faar for at prøve, om det kunde svare Regning at bringe dem til Buenos Aires. Et Stykke Slagtekvæg kostede den Gang med Hud og Haar 8—10 Kroner, og magert Kvæg noget mindre end Huden var værd. En Flok Kvæg, stort og smaat, fedt og magert imellem hverandre, kostede omtrent 2 Kroner Stykket. Utæmmede Heste vare enkeltvis i samme Pris. Hvor $\frac{3}{4}$ □ Mil (en □ legua) tidligere kostede 4000 Kroner, koster den nu 40—50.000. Kvæg og Heste have nu allerede i flere Aar haft den tidobbelte Værdi, og Faar indtil den tyvedobbelte. Mangen Gaucho, som tidligere var bleven træt af det omflakkende Liv, som havde samlet sig et Par Tusende Stykker Heste og Kvæg og som den Gang i Stilling og Velstand kunde sammenlignes med en jævn dansk Husmand, blev derved pludselig velstaaende. I Nærheden af Buenos Aires og de større Byer ere Forholdene nu næsten europæiske, og her føler derfor Gauchoen sig som fremmed.

Nu til Dags er det for Resten slet ingen Skam, men tværtimod en Ære at være Gaucho eller at kaldes saaledes, fordi man derved tillægges en Gauchos gode Egenskaber, nemlig at være en god Rytter, at være dygtig til at bruge Lazo og Bolas og forstaa sig paa Heste og Kvæg efter Landets Skik; man siger ogsaa om en snarraadig Mand, der viser, at han har de nævnte Egenskaber,

„es un Gaucho“ uden Hensyn til, om han er udannet eller dannet, rig eller fattig eller om han i andre Henseender ikke er Gaucho. Man har saaledes tillagt Rosas Navnet Gaucho og for saa vidt med Rette, som han havde tilbragt sin Ungdom paa Pampas-Sletten og i høj Grad havde tilegnet sig Camplivets Vaner. Naar der siges om en Mand, „es un Gaucho“, menes dermed, at han kun er Gaucho uden al Dannelse. Ved „Gaucho malo“ menes en ildesindet Gaucho; en Gaucho efter gammel Stil kaldes „Gaucho chucaro“, d. v. s. en vild Gaucho; af disse er der kun saa tilbage.

Som Følge af Gauchoens Karakter og Tænkemaade laaner han villig Øre til Kamp imod det civiliserede Samfunds Love og Forholdsregler, der ere i Strid med hans Frihedslyst. Politiske Æventyrere og Partigængere have derfor ogsaa tidligere tit haft let ved at samle en Flok Gauchoer omkring sig; men da disse ved mange og gjentagne Erfaringer have set, at der kun vanker Tab og braadne Pander, ere de omsider blevne noget klogere, hvilket ogsaa viste sig ved den sidste Revolution 1874. Oprørspartiet, der havde vundet de bedste Gauchoførere, mente, at det vilde være let at samle alle Gauchoerne under deres Fane; men de havde taget Fejl. Kun ved Trudsler og ved Tvang kunde de samle nogle enkelte, som ved første Løjlighed atter spredtes som Avner for Vinden.

Orlogsskonnerten „Ingolfs“ Expedition i Danmarksstrædet 1879,

til Dels efter et Foredrag af Kaptajn **A. Mourier** i Flaaden.

(Hermed Tavle III og IV.)

Efter at jeg ifjor Vinter var bleven udnævnt til Chef for Orlogsskonnerten „Ingolf“, der var bestemt til at tiltræde sit første Togt som Stationsskib i de islandske Farvande, modtog jeg bl. a. fra Marineministeriet en Ordre om Rejsens meteorologiske Side, der gik ud paa følgende:

1) Der skulde styres retvisende Vest fra Snefellsjøklen, indtil Iskanten naaedes, og derfra drejes NØ. over og langs Iskanten styres op igjennem Strædet. Hvor langt var ikke angivet i Ministeriets Ordre. 2) Fra Kap Langenæs eller Melrakkasletten skulde der styres retvisende Nord, indtil vi naaede Iskanten eller den gjennemgaaende Polarstrøm, hvorved forstaas, at Vandets Temperatur er under 0° igjennem alle Dybder fra Overfladen og ned til Bunden. 3) Fra Kap Langenæs ligeledes øst efter mod et nærmere

betegnet Punkt paa 65° 53' N. Br. og 7° 18' V. Lgd., omtrent 40 Mil fra Land, det Punkt, hvortil den norske Professor Mohr paa en meteorologisk Expedition 1876 fra Namsos i Norge var kommet vester efter, og hvor daarligt Vejr havde hindret den videre Fremtrængen imod Island. Havets Dybde var paa dette Sted 1163 Favne, og iskoldt Vand fandtes allerede 200 Favne under Overfladen. 4) Paa Østkysten af Island skulde der forsøges Stik*) mod Øst for at bestemme Mægtigheden af den kolde Strøm, der antages at løbe syd

*) Ved „Stik“ forstaas en Linje, der udløbes fra Land i bestemt Retning, og som gjøres til Gjenstand for Undersøgelser i videnskabelig Henseende.

efter langs denne Kyst. Endelig ønskede man, saa fremt Tjenesten tillod det, 5) at der paa Oprejsen til Island blev foretaget en Dybdemaaling paa det sydlige Affald (Atlantehavssiden) af den undersøiske Ryg, som forbinder Island med Færøerne, for at komme til Kundskab om, hvor vidt den af den norske Expedition opstillede Regel, at intet iskoldt Bundvand i Sommertiden passerer fra Ishavet ned over denne Ryg, ogsaa holder Stik for den koldere Aarstids Vedkommende.

Medens det bemærkes, at Punkt 4 bortfaldt af Mangel paa Tid, blev Punkt 3 udført i Løbet af den 16de, 17de og 18de Avgust. Da vi imidlertid dengang som Følge af indtraadte Sprængninger af Lødlinien paa vor grønlandske Tur, saa temmelig manglede Termometre, fik Stikkene ikke den Interesse i meteorologisk Henseende, som det havde været ønskeligt. Dog var Bundtemperaturerne, netop paa det Strøg, hvor den under Punkt 4 antydede kolde Strøm maa antages at herske, negative, d. v. s. de stadfæstede Strømmens Tilstedeværelse. I hydrografisk Henseende derimod fremviste Stikket ud til Mohns Plads interessante Resultater, i det tidligere Lodskud derved væsentligt forandredes.

Undersøgelse 5 blev foretaget paa Oprejsen til Island i Dagene den 19de og 20de April, i det der blev taget 3 Lodskud paa den sydvestlige Skraaning af Ryggen, henholdsvis paa 270, 230 og 330 Favne Vand. Det godtgjordes gennem Temperaturundersøgelserne, at Bundtemperaturen her var $+ 3$ til 4° C., hvorved Professor Mohns Theori fuldstændig blev stadfæstet ogsaa for den kolde Aarstids Vedkommende.

Det er en Selvfølge, at de betydelige Forarbejder, der vare udførte af Orlogsskonnerten, „Fylla“ i Aarene 1877 og 1878, og som Læserne af nærværende Tidsskrift til Dels ville kjende*), lettede os vort forestaaende Arbejde ved at give os et fortrinligt Grundlag og et sikkert Udgangspunkt for vore Undersøgelser. Igennem disse Forarbejder var det saaledes 1877 paavist, at den varme Strøm var bundgaaende i hele Strædets østlige Del; end videre, at den varme Strøm, ved sin Mægtighed i den nordlige Del af Strædet, skyder sig ind over det iskolde Polarbundvand, medens iskoldt Smeltevand indtil en Dybde af endog 30 Favne atter lejr sig oven paa denne varme Strøm, hvor dets ringere Saltholdighed tillader det at blive liggende. En saadan Paavisning af den lagvise Gruppering af Vandmasserne var af meget stor videnska-

*) N. Hoffmeyer: Havets Strømninger ved Island. Geogr. Tidsskr. 2det Bind. 1878. S. 88. — og F. Bardenheft: Dybvandsundersøgelser i Havet omkring Island. Geogr. Tidsskr. 3dje Bind. 1879. S. 42.

belig Interesse og geraadede Undersøgerne til stor Ære. Ikke mindre Anerkjendelse fortjene Resultaterne fra 1878, i det det paavistes, med hvor store Dybder og høje Temperaturer Golfstrømmen breder sig over de $\frac{2}{3}$ af Strædets Bredde vester efter, Temperaturer, der for Bundens Vedkommende ere omtr. $+ 3^{\circ}$, medens de for Overfladen vise endog $+ 11^{\circ}$. End videre lykkedes det at godtgjøre den gennemgaaende Polarstrøms Beliggenhed omtr. 70 Kvartmil retvisende Norden for Kap Nord, Islands Nordvestspids, et Resultat af megen videnskabelig Betydning, ligesom ogsaa et Stik fra Øfjord forbi Grimsey til Mevenklint godtgjorde Temperaturer, der overalt vare meget over 0° , og altsaa tjente som Vidnesbyrd for, at Golfstrømmen paa dette Sted fra Bund til Overflade med endnu stor Varmegrad bevæger sig øster efter langs Islands Nordkyst.

Mine Overvejelser med Hensyn til Udsførelsen af Punkt 1 førte mig efterhaanden til det Resultat, at det var en meget stor Risiko, som næppe helt kunde siges at staa i Forhold til de Resultater, der agtedes indvundne, at gaa med „Ingolf“ gennem Danmarksstrædet langs Isen fra SV. til NØ. *) Selvfølgelig er Skonnerten ligesom ethvert andet af Marinens Skibe fortrinlig bygget, men dog kun et almindeligt Jærnskib med omtr. $\frac{1}{2}$ „Plader. Den kunde derfor kun regnes som en „Nøddeskal“ over for Polarisen, og et Sammenstød med nogen Fart vilde ufejlbarlig føre til, at Nagler sprang ud, og at Skibet tog alvorlig Skade. Og et saadant Sammenstød var i høj Grad sandsynligt, naar man hele Vejen skulde gaa imod Vind, Strøm og Is, samt i Taage, en Faktor, der ogsaa med Sikkerhed kunde paaregnes. Jeg bestemte mig derfor efter moden Overvejelse til at løbe Isen af i modsat Retning — fra NØ. til SV. — og afveg i den Anledning fra den mig givne Ordre. Jeg rykkede nemlig Stik Nr. 2 (fra Kap Langenæs mod Nord) vester efter, indtil det dannede en Fortsættelse af „Fyllas“ Stik fra Øfjord; forlængede Linjen retvisende Nord op til Iskanten og forbandt da de to Punkter, hvor Stik 1 og 2 antoges at skære Iskanten, med en Hypotenus eller Islinje, der fik en Længde af omtr. 120 Mile. Denne Linje bestemte jeg mig til at gennemløbe fra NØ. til SV., i det jeg lod „Fyllas“ Stik danne Begyndelse og Afslutning paa den Trekant, der herved blev dannet. Jeg vovede at gjøre Regning paa, at Ministeriet vilde godkjende denne Forandring, og mit Haab blev ikke skuffet.

For at høre en Isavtoritets Mening forelagde jeg

*) P. de Løwenørn: „Extrait de la relation d'un voyage fait pendant l'année 1786. Paris 1823“ S. 44. „Il est certain que ce serait absolument une folie de vouloir monter cette côte du sud vers le nord.“

min Plan for Administrator *Thorlacius*, Bestyrer af den meteorologiske Station paa Stykkisholm i Bredebugten, en gammel praktisk Sømand, hvem Søkaart-Arkivet skylder mange værdifulde Oplysninger om Havens Tilstedeværelse paa Islands Kyster. Han omfattede min Plan med megen Interesse og opmuntrede mig til at følge den. Ved samme Lejlighed skal jeg tillade mig at omtale den fortrinlige Assistance, jeg i mine Overvejelser fandt hos Næstkommanderende, Premierløjtnant *Wandel*, hvis Dygtighed, Sagkundskab og Interesse for Tjenestens Tarv det er mig en Tilfredsstillelse her at kunne bevidne min fulde Anerkjendelse.

For ikke at gaa i Træfning uden at have „lugtet Krudtet“ bestemte jeg mig til snarest mulig at rekognoscere Isen, ikke saa meget for at se, hvor den egentlig laa, — thi at den næppe kunde være langt borte, derpaa var der forskellige umiskjendelige Tegn — men mere for at vi alle kunde gjøre os fortrolige med Synet af vor Modstander og ved Sejlads langs hen ad Iskanten blive bekendte med de Ejendommeligheder, der gjøre sig gjældende paa det Sted. Efter derfor at have fejret Universitetsfesten paa Isafjord den 1ste Juni, gik vi den 2den om Eftermiddagen ud i Taage, der dog senere hen ikke hindrede os i at se Landet, saa at vi kunde faa en god affarende Plads. Vi styrede nu Kl. 6 retvisende NV. ud imod og tværs paa Iskanten og gik med fuld Kraft. Efterhaanden blev det atter taaget, og allerede Kl. 8,40 vare vi, med stærkere Fart end rigtigt var, midt inde imellem alle de smaa Isbjærge og Skodser, der i al Fald paa den Tid af Aaret omkranse Havens Kant. Til min Undskyldning for den stærke Fart kan det maaske anføres, at Vandet i Overfladen vedvarende viste høj Temperatur, nemlig $\pm 4^{\circ}$ til 5° , hvilket vildledte mig. Vi søgte imidlertid at komme ud igjen, og under Forsøget skurede vi med meget langsom Fart hen ad en mindre Isskodse. Den Rysten, der ved denne Lejlighed gik igjennem Skibet, overtjede mig fuldstændig om, at skulde „Ingolf“ komme til at røre Isen med nogen Fart, vilde den times ilde. Efter at være kommen klar af Isen, styrede vi i Nattens Løb SV. hen med langsom Fart paa Grund af Taagen, indtil Kl. 4 om Morgenen, da det klarede og begyndte at blæse af NØ. Havisen viste sig nu, saa langt Øjet kunde række, NØ. og SV. efter. Vi løb nu med rask Fart SV. hen i nogle Timer, gjorde os fortrolige med Isens Karakter og Udseende, og styrede derpaa for Bredebugt paa Island for at paabegynde nogle Opmaalingsarbejder.

Skjønt det kun staar i fjærner Berøring med den Expedition, hvorom Talen er, tror jeg dog her at burde omtale et Apparat, som vi benyttede for første Gang paa

denne Rekognosceringstur, og som næppe heller før er kommet til Anvendelse fra noget dansk Skib, nemlig *Sir Wm Thomsons Fuldkraftsloddemaskine* med hvilken vi toge 3 Lodskud paa Kursen NV. ud til Isen, nemlig et paa 31, et paa 63 og endelig et paa 98 Favne, det sidste uden Bund. I Modsætning til den Fremgangsmaade, der ellers til Dato er fulgt overalt, hvor der skal loddes paa større Dybder, den nemlig at standse Skibets Fart, for at man kan maale Dybden „op og ned“, løber man med denne Maskine fuld Kraft, medens Loddet kastes. Og denne „fulde“ Kraft er ikke Smaating paa 9 eller 10 Miles Fart; men Maskinen har vist sig aldeles paalidelig paa Dybder af 100 Favne og indtil 16 Miles Fart. Jeg kan indestaa for, at der i dette Tal „16“ ikke findes nogen Overdrivelse; for et Par Aar siden, da jeg var i New York med Dampskibet „Thingvalla“, undersøgte jeg Forholdet i den store White Star Line Dampner „Brittannic“, der farer mellem Liverpool og New York, et Skib paa 5006 Registertons, 5000 Hestes Kraft og 450 Fods Længde samt 16 Miles Fart, medens dens Gjennemsnitsfart var 15,4. I dette Skib, hvis Navigation fra det Øjeblik, da det kommer paa Lodskud, enten ved den europæiske eller den amerikanske Kyst, saa at sige hænger i denne Maskine, har den arbejdet tilfredsstillende i alle Henseender. Da jeg nu ogsaa har haft Lejlighed til at prøve den i „Ingolf“, hvor der er taget flere Linjer med fuld Kraft paa indtil 100 Favne, er jeg bleven overbevist om, at Maskinen vil faa en aldeles fremtrædende Betydning i Fremtidens saa vel Damp- som Sejlskibs Navigation, og efter min Mening er intet Skib, der gaar uden for Kystfart, betryggende sikret, naar det mangler Apparatet. Det er nemlig kun ved stadige og gjentagne Lodninger, at man, især Vinterdage, kan opnaa den Sikkerhed i Pladsbestemmelsen, der er nødvendig for at nærme sig Land.

Jeg havde bestemt de første Dage af Juli til Expeditionens Begyndelse, og omtrent ved den Tid laa vi atter paa Isafjord, klare til at gaa til Sø. „Ingolf“ havde omtr. 1000 Tønder Kul om Bord, en Omstændighed, der gjør den særlig skikket til alle længere Ture og oversøiske Farter; en Vareskrue havde vi i Reykjavik taget om Bord fra Postdampskibet „Diana“ for det Tilfælde, at vor Skrue skulde beskadiges i Isen, og det var derfor kun Vejret, vi ventede paa. I de senere Dage havde det blæst forrygende af NØ og N; nu var Vejret noget bedre, om end ikke ret egnet til meteorologiske Expeditioner. For at være nærmere Maalet og saa at sige paa Forpost, løb vi over til Hesteyri Fjorden paa Nordsiden. Den 5te om Morgenen blæste det endnu, og der var ikke saa ringe SØ uden for; Barometret stod imidlertid fast og vi

gik. Ved at passere Adels- eller Latrevig saa vi 14—15 Fiskerfartøjer, der havde søgt Tilflugt i Bugten; dette i Forbindelse med, at jeg ikke kunde frigjøre mig for den Tanke, at Stormen maatte have blæst Isen ned mod Nordlandet, og at vi vistnok derfor snart maatte træffe den, medførte, at mine Forhaabninger ikke vare store. Imidlertid blev Vejret efterhaanden bedre, og vi satte Kurs for Mevenklint, som vi vare saa heldige, skjønt det om Eftermiddagen havde begyndt at tykne, at faa i Sigte Kl. 10¹/₂ om Aftenen. Vi loddede 120 Favne en halv Fjerdingsvej af Øen og satte derpaa Kursen mod retvisende Nord. Nu begyndte Expeditionen; Næstkommanderende var det overdraget at varetage Lodninger og andre Havundersøgelser, en Officer havde udelukkende de astronomiske Observationer, og hele den øvrige Besætning gik i 3 Kvarterer.

Vor meteorologiske Undersøgelse bestod nu i fra Mevenklint at følge det Træk, der er vist paa Kaartet (Tavle III), og som paa det nærmeste svarede til den Plan, jeg havde lagt, at lodde med passende Mellemrum af Tid og Distance og hver Gang samtidig at undersøge Havets Temperatur i forskellige Dybder. Hvad selve den meteorologiske Dybdelodning angaar, da er den ved tidligere Foredrag her i Selskabet nøjagtig beskrevet i alle Detaillerne, hvorfor jeg ikke skal dvæle nærmere ved den; kun maa jeg tillade mig at gjøre opmærksom paa, at Forudsætningen for, at „Brookes Slipperapparat“ skal holde Stik, er, at Bunden er haard. Naar dette ikke er Tilfældet og der saaledes ingen Modstand er, *gjør Kuglen ofte Strike og slipper ikke*, men graver sig tillige med Slipperapparatet dybt ned i Havets Mudderbund. Den maa altsaa hales op med, hvorved selvfølgelig Loddelinen anstrænges meget mere end paaregnet; der maa hales langsommere og forsigtigere, det hele varer længere og bliver derved i højere Grad end ellers en Taalmodighedsprøve, især naar man ikke har Dampspil til sin Raadighed, men skal hale ind med Haand og Magt. Og da denne Mudderpløer, der synes uadskillelig fra det iskolde Polarbundvand, strækker sig over hele vor Opmaaling, er det en slem Streg i Regningen med Hensyn til den hele Lodningsproces. En anden Erfaring er den, at det er hensigtsmæssigere, naar der er Vind og Søg, i Steden for at bringe Skibet op mod Vinden, og under saadanne Forhold uophørlig bruge Ror og Maskine, at lægge det med Vinden et Par Streger fra agter ind paa Laaringen. Derigjennem har man det nemlig i sin Magt, ved at bakke, at holde Lodlinen, som viser ud til Vindsiden, klar; den kan ikke komme under Skibet og blive indviklet i Skruen.

Vi styrede altsaa Nord, loddende med passende Mel-

lemrum; det var Stille og Taage. Havets Dybde tiltog og Temperaturen aftog. Omtrent paa 68° N. Br. kunde vi antage, at vi skar Polarstrømmen. Da det vedblev at være taaget, og man under saadanne Forhold saa at sige svævede i Luften med Hensyn til at kunne forudsige Isens Nærhed, ansaa jeg det forsvarligst at skære Iskanten under 8 i Steden for 4 Stregers Indfaldsvinkel, hvilken Vinkel forekom mig for skarp. Vi drejede derfor ved Middagstider af til retvisende NV. Kl. 1 Eftermiddag, da Bredden var 68° 30' N., loddede vi 750 Favne, Mudder, og under vort Arbejde holdtes vi stadig med Selskab af 6 store Kasketotter, der tumlede sig i Skonnertens umiddelbare Nærhed. Vi fortsatte langsomt vor Kurs, spejdende efter Isen, og, jeg tilstaar, i ikke ringe Spænding, da jeg havde ondt ved at frigjøre mig for den Tanke, at de tidligere Storme havde blæst Isen ned Østen for os, og at vi derfor mulig sejlede os ind i en Bugt eller Cul de sac. Saaledes gik det til Kl. 4 Eftermiddag, da det begyndte at klare. Vi kunde ikke se Spor af Is, og satte derfor fuld Kraft paa; Kl. 5 var det helt klart og vi havde gode Observationer. Kl. 6¹/₂ mældtes „Land i Sigte“. Da vi den Gang skulde være omtr. 20 Mil fra Grønlands Kyst, ansaa jeg det for en Fejltagelse og stillede mig i Begyndelsen tvivlende. Efterhaanden som vi kom nærmere, maatte jeg imidlertid indrømme Rigtigheden, og da vi nøjagtig vidste, hvor vi vare, blev det godtgjort, at den lille Ø, der stak op af Synskredsen, var *Stewarts Ø*, en af de sydligste i den Gruppe, som Scoresby den yngre opdagede og kaartlagde 1822. Vi begyndte nu at se højt Land i Baggrunden. Kl. 8 loddede vi 800 Favne, Mudder. Først Kl. 9¹/₂ fik vi den faste Is at se, der var temmelig ren og fri for Skodser; vi troede efter Konturen af Landet at kunne kjende Scoresbys Sund og Kap Barclay og drejede derpaa Kl. 10, tæt ved Isens Kant, SV. over og styrede langs denne hen. Kl. 12 Midnat maales Solens Overrand 1° 52', og vi paabegyndte saa smaat Bestemmelsen af de højeste Punkter i Land.

Paa dette Sted maa det være mig tilladt nogle Øjeblikke at forlade „Ingolf“, der langsomt i Løbet af Natten, som vel ikke var mørk, men taaget, fortsatte sin Kurs SV. efter langs Grønlands Is, og imidlertid at give en Oversigt i kronologisk Orden over de Mænd, der i Tidens Løb have gjort Forsøg paa at nærme sig den ukjendte Del af Grønlands Østkyst og bestemme Punkter paa den. Disse Mænd have nemlig efter min Mening et retfærdigt Krav paa at blive nævned ved saadanne Lejligheder; desuden klæber der ved hver af Opdagelsesexpeditionerne Ejendommeligheder, som gjør, at man gjenkalder sig dem med Interesse. Det er i Reglen altid, i al Fald til den

nyere Tid, „Østerbygden“, der danner Maalet for de ledende Mænds Bestræbelser; alle ere de imidlertid lige uheldige.

Ville vi gaa 300 Aar tilbage i Tiden, maa vi nævne den „berømte Søhane“ *Mogens Hejnesøn*, der 1578 gjorde en Del Forsøg paa at nærme sig Kysten, men opgav disse, da han troede, „at en Magnet trak ham ned i Dybet“. I Aarene 1605—1606 sejlede Admiral *Godske Lindenov* med en Eskadre her ved Kysten, som han nærmede sig, men meget sydligere, paa en halv Mils Afstand, saa at han havde Samkvem med de indfødte, af hvilke han tog et Par med sig til Danmark. 1652 og 53 foretog *Danell* sine Rejser; paa den første af disse havde han Kysten i Sigte fra den 2den til den 15de Juni i fra 2 til 15 Miles Afstand. Han opdagede et Forbjerg paa 67° og et paa 65½° n. Br., og Rimeligheden taler stærkt for, at det henholdsvis er Nord- og Sydenden af det høje Land ved „Ingolfs Fjæld“, som han har set. Han saa end videre Hvidsadden og Danells Øer, helt tæt ved hvilke sidste han vendte, paa Grund af at Isen tvang ham til atter at staa ud fra Kysten. Øerne gav han baade Navn og Bestemmelse, selvfølgelig kun efter Bredden.

I Aaret 1723 gjorde *Hans Egede* Forsøg paa langs Kysten at komme rundt Kap Farvel; men det lykkedes ikke. Han udvirkede derfor Ordre til, at alle de Skibe, der fremtidig skulde til Vestkysten, først skulde anløbe Østkysten og gjøre Forsøg paa at trænge derind; dette viste sig imidlertid ogsaa frugtesløst, og det lykkedes ikke for et eneste af Skibene. Man gjorde da Forsøg paa at naa Østkysten over Land, og til den Ende sendte man Heste til Kolonierne, i det man til en Fæstning, der imidlertid først skulde bygges, udnævnte en Guvernør og en Kommandant, som skulde lede Expeditionen over Indlandsisen. Naar man mindes de smukke og oplysende Kaart, der hørte til Premierløjtnant af Flaaden *Jensens* interessante og farlige Vandring til Nunatakkerne, og betænker, hvilke forfærdelige Afgrunde, Expeditionen maatte over, kommer man uvilkaarlig til at trække lidt paa Smilebaandet ved Tanken om den barnlige Opfattelse og de naive Forestillinger, der den Gang herskede om Forholdene, saa vel om Grønlands Indland som om dets Kyster. — Den første Evropæer, der har sat Foden paa Grønlands Østkyst, er Handelsbetjent *Peder Olsen Walløe*, som i 1752—1753 gjorde et Forsøg paa at trænge frem i Konebaad langs denne; han kom imidlertid ikke længere end til 60½° N. Br. og maatte da vende om, spærret af Isen. — I Aaret 1777 forefaldt en forfærdelig Katastrofe, i det en Hvalfangerflaade, der var kommet i „Besæt“ paa en høj Bredder, drev ned langs Kysten, hvorved mangfoldige omkom. Stedbestemmelser have disse ulykkelige vistnok ikke efter-

ladt sig; dog har Hvalfanger-Kommandøren *Peter Andersen*, der førte det senere forliste Skib „*Jacobus*“, forklaret,*¹⁾ at han fra Toppen af sit Skib i klart Vejr tydeligt kunde se baade Grønland og Island paa samme Tid, og han antog, at Afstanden mellem de nærmeste Punkter var 26 til 28 Mil; Afstanden er dog i Virkeligheden 36 til 38 Mil. End videre gjør Kaptajn *Graah* i sin Rejsebeskrivelse opmærksom paa, at nogle kvindelige Exemplarer af de indfødte paa Averket udmærkede sig ved Skjønhed og ved at være de andre Eskimoere aldeles ulige. Denne Skjønhed maa vistnok skrive sig fra de forliste Hvalfangere, af hvilke mange bjærgede sig i Land paa forskjellige Steder af Østkysten, hvor de maaske forbleve Resten af deres Liv.

Vi komme nu til Aaret 1786, da man foretog en Expedition, der tillige med dens Fortsættelse 1787 har særlig Krav paa Interesse. Dels var det den danske Marine, der udførte den, og dels har „Ingolfs“ Expedition stadfæstet Rigtigheden af de Stedbestemmelser, der blev foretagne den Gang, dels endelig blev der under den sidste Del af Expeditionen lagt en ualmindelig Ihærdighed og Selvfornægtelse for Dagen. Expeditionen gjaldt, som sædvanlig, Opdagelsen af „Østerbygden“, og Initiativet til den udgik fra Biskop Poul Egede, Søn af Missionæren Hans Egede. Den bestod af 2 Skibe, „*Grev Ernst Schimmelmänn*“, en Hvalfanger, der officielt kaldtes „*Fregatten*“, og Jagten „*Den nye Prøve*“ der paa Island sluttede sig til den. Overkommandoen førtes af Kaptajnløjtnant, General-Adjutant hos Kongen og Direktør for det Kgl. Søkaartarkiv *Poul de Løwenørn*. Expeditionen afgik fra Kjøbenhavn den 3dje Maj 1786; Fregatten lossede sin Ladning, som var medgivet for at forringe Udgifterne, ved Reykjavik, og stod derpaa ud til Søs den 27de Juni for at søge Isen. Den 3dje Juli, da Skibet i smukt og klart Vejr var i en af Isen dannet Bugt, opdagede et „*Bjærg*“ paa Grønlands Kyst. Man pejlede Bjærget i retvisende N. 36 V., og da man nøjagtig kjendte sin Plads, der var udregnet ved Hjælp af 2 Kronometre — noget dengang saa godt som ukjendt —, kunde en bestemt Stedlinje saaledes nedlægges. Hvor langt man derimod var fra det omtalte Bjærg, kunde ikke afgjøres, noget Løwenørn selv berører i en af sine Rapporter, og her kan altsaa mulig en Unøjagtighed være til Stede. Efter at ethvert Forsøg paa at trænge nærmere ind imod Landet havde vist sig frugtesløst (Landet blev nemlig kun set denne ene Gang), gik Løwenørn efter nogle Dages Forløb tilbage til Island; men efter afholdt Skibsraad besluttede han sig til endnu

*¹⁾ Efter godhedsfuld Meddelelse af Admiral *Wrisberg*.

engang at gjøre et Forsøg, og den 23de Juli forlod han Dyrefjord. Ligesom forrige Gang holdt han flere Dage gaaende i Isens umiddelbare Nærhed, men Udsigt til at trænge igjennem fandtes ikke; han vendte derfor tilbage til Havnefjord, hvor han ankom den 31te Juli. Efter at have sat Sekondløjtnant Egede i Stand til med „Den nye Prøve“ at fortsætte Forsøgene, forlod han Island den 8de Avgust for at vende tilbage til Danmark. Bestræbelserne for at finde Østerbygden fortsattes nu af Sekondløjtnanterne *Egede* og *Rothe*, der havde forladt „Grev Schimmelmann“ og vare gaaede over paa Jagten. Allerede samme Dag, som Løwenørn forlod Island, stod Egede til Søs og gjorde i Løbet af de nærmeste Dage et meget energisk Forsøg paa at trænge frem; han var saaledes den 20de Avgust, efter Toning af Landet og efter Gisning, *kun i 2¹/₂ Miles Afstand fra Kysten.* *) Med Kikkert kunde han se Rifterne i Klipperne og det Mos eller Lyng, der dækkede dem; fire Dage forinden var der endogsaa „gjort klar til Landgang“. Men Isen tvang ham tilbage, og han overvintrede i Havnefjord. Allerede meget tidlig næste Foraar, nemlig den 6te Marts, halede han ud fra sit Vinterleje, og den 1ste April 1787 gik han til Søs og begyndte paa ny sine Foretagender; sex Gange gik han ud fra Island, efter at have udhvillet sig imellem Forsøgene, og sex Gange maatte han tilbage. Paa Tur Nr. 2 havde han forlagt sin Kommando til Hukkerten „Hvidfisken“, et noget større og bekvemmere Skib, der var blevet sendt op fra Danmark, medens Rothe forblev i „Den nye Prøve“; paa denne Tur var han den 18de Maj Landet paa 6 Mil nær efter Toning og Gisning. Det beklagelige er imidlertid, at man, da intet af de ommældte Fartøjer havde Kronometre om Bord, ikke er i Stand til med Sikkerhed at opgive, hvor de dristige Mænd have været. Dette gjælder især de to Gange, da Landet var nærmest, og hvor Uoverensstemmelserne mellem den ved Øje og Skjøn angivne Plads og Bestikkets (Beregningen) er meget stor; den 20de Avgust 1786 er Forskjellen saaledes 26 Mil. Sandsynligheden taler imidlertid stærkt for, at de have været i Nærheden af det høje Land ved „Ingolfs Fjæld“, hvad jo ogsaa til Dels kan bestemmes gennem Breddeobservationerne. — Den 1ste Oktober 1787 kom begge Fartøjer tilbage fra deres sidste Forsøg til Havnefjord, og de gik derpaa hjem til Danmark.

Medens Egede og Rothe saaledes vare komne Landet særdeles nær, kunde de ikke sikkert sige, *hvor* de vare. Omvendt havde Løwenørn paa meget lang Afstand opdaget

*) *Egede*: „Rejsebeskrivelse til Østergrønlands Opdagelse foretaget i Aaret 1786 og 1787“. Kbhvn. 1789. S. 15.

et „Bjærg“ og i Kaartet nedlagt en Stedlinje, hvis Rigtighed vi med Skonnerten „Ingolf“ have haft Lejlighed til at stadfæste. Naar Stedlinjen forlænges, gaar den nemlig gennem det af os kaldte „*Ingolfs Fjæld*“.

Disse Modsetninger mellem den Løwenørnske og de Egede-Rotheske Expeditioner, der ere gennemgaaende paa alle Punkter, foranlediger mig til at benytte Lejligheden til en nærmere Undersøgelse af de derhen hørende Forhold, og da især af, hvor vidt den almindelige Dom om Løwenørn kan siges at være grundet og retfærdig; en særlig Opfordring hertil finder jeg end videre i nogle Bemærkninger i nærværende Tidsskrift, der forekomme mig noget strænge *).

Da Løwenørn kom hjem fra Island, blev han ugunstig modtaget, i det Jordbunden allerede var godt forberedt af d'Hrr. Egede-Rotheske *Fædre*, og der dannede sig hurtig en stærk Opinion, som bebrejdede ham, at han med et saa stærkt og vel udrustet Skib ikke havde udført flere Forsøg paa Løsningen af den Opgave, der var ham anbetroet, og særlig ikke var trængt energisk nok frem mod den grønlandske Havis. Stemningen maa visselig have været meget stærk; thi ellers vilde Løwenørn, der utvivlsomt har været lige dygtig til at føre Ord og Pen, vistnok have taget kraftig til Gjenmæle mod de forskjellige offentlige Angreb, der rettedes mod ham. Men det gjorde han ikke. Vel findes der baade i „Samleren“ og i „Minerva“ nogle Udtalelser, der have til Hensigt at gaa imod Strømmen; men, da disse ere meget svage, og da en bebudet Beretning fra hans egen Haand om „Øster-Boygdens“ Opdagelse udeblev, er det hævet over al Tvivl, at Løwenørn har følt sig stærkt trykket af den Opfattelse, der havde dannet sig. Først 1811 indsendte han en haandskrevet Rapport til det Store Kongl. Bibliothek, og ikke før 1823, altsaa 37 Aar efter at Expeditionen havde fundet Sted, udgav han den første offentlige Beretning, og det endda paa fransk, i det han nedlagde sine Betragtninger i den oven for nævnte franske Pjece. Da baade saa vel hans haandskrevne Rapport som den franske Pjece i enhver Henseende aande den fuldstændigste Resignation og ere aldeles objektivt affattede, i det Forfatteren rolig udtaler, at Opinionsen var ham stærkt imod („les personnes intéressées m'en voulaient . . .“), tyder det paa, at Løwenørn til en vis Grad betragtede sig som overvundet. Om nu Grunden hertil maa søges i, at han virkelig har følt, at han maaske kunde have vist mere Lyst til at kæmpe mod den grønlandske Havis, eller deri,

*) *C. Normann*: „En Rejse langs Grønlands Østkyst i Aaret 1777“. Geogr. Tidsskr. 2det Bind. 1878. S. 58.

hvilket forekommer mig sandsynligst over for en skarp-sindig Mand som Løwenørn, at han nødvendig maatte erkjende, at Modstanderne nu engang havde faaet Overtaget, og at det derfor kun vilde bidrage til at føre mere Personlighed og Bitterhed ind i Kampen og ikke til at klare Begreberne, om han, medens Stemningen endnu var ophidset, tog Ordet — dette er et Spørgsmaal, som faar staa hen. Det vilde ogsaa næppe være lykkedes ham at bringe sig selv i en fordelagtigere Stilling. Ingen kan nemlig nægte, at de Egede-Rothske Expeditioner vare vel skikkede til at stille Forsøgene med „Grev Schimmelmänn“ i Skygge, efter som de to unge Officerer, foruden at udfolde en høj Grad af Energi, personligt Mod og Ihærdighed, døjede forfærdelig paa deres Ture; der var derfor al mulig Anledning til at man, saa vel offentlig som paa anden Maade, tilkjendegav dem den Taknemmelighed og Paaskjønnelse, som de med Hensyn hertil havde gyldigt Krav paa. Alt dette maatte jo imidlertid reagere stærkt mod Løwenørn. Det maa nemlig ikke glemmes, at Biskop Egede var Fader til Sekondløjtnanten og den, der havde sat Expeditionen i Gang. Da nu alle Biskoppens skjønne Forhaabninger om Østerbygden vare knuste, maatte denne Skuffelse selvfølgelig gaa ud over nogen, og hvem laa nærmere for Haanden end Løwenørn? Og det var sandelig ikke vanskeligt at holde den Anskuelse vedlige, at Løwenørn *kunde* have gjort flere Forsøg — i al Fald ét endnu — med den store og stærke „Grev Schimmelmänn“. Blev en saadan Paastand hævdet med lidt Dygtighed, blev det betonet, at Fregattens Udrustning var den Hovedforudsætning, der laa til Grund for Expeditionens Afsendelse, blev, kort sagt, disse eller lignende Synspunkter med behørig Tilsætninger gjort gjældende, kunde det falde Løwenørn vanskeligt nok at klare for sig.

Selv om Løwenørn derfor i Øjeblikket med større eller mindre Nødvendighed maatte blive et Offer for den Stemning, der raadede, turde det dog være en mere oplyst og mindre barnlig Tids Pligt at søge at fjerne nogle af de Uretfærdigheder, hvori Traditionen gjør sig skyldig, og som formentlig kun vedblivende fremsføres, fordi man ikke hidtil nærmere har indladt sig paa at analysere Beskaffenheden og Værdien af de Argumenter, der ere benyttede som Hjemmel for den skarpe Bedømmelse. Jeg har betragtet det som en kjær Pligt at forsøge paa at bringe lidt Klarhed i dette Spørgsmaal, da det er faldet i min Lod at kunne stadfæste Rigtigheden af Løwenørns Iagttagelser.

Først og fremmest afviser jeg da de „Beskyldninger“, der ere blevne rettede mod Løwenørn for urigtig Omgang med anbetret Gods; en ophidset offentlig Mening finder paa meget og forsmaar intet, der kan tjene til at sværte

Modstanderen; men jeg erkjender, at Løwenørn ikke havde synderlig Krav paa Sympathi, thi hans hele Optræden som Chef for Expeditionen var forretningsmæssig, officiel og kold, ligesom paa den anden Side den Stemning, der blev vakt ved Beretningen om de Egede-Rothske dristige Foretagender, var naturlig og berettiget og ikke andet, end hvad de paagjældende havde fuldeste Krav paa. Men fordi en Mands Optræden ikke afføder Sympathi, skal der derfor sættes Kors paa ham? Løwenørn havde jo dog faktisk udrettet det samme som Egede, nemlig ved Forsøg i Isen eller langs denne at komme paa det rene med, at Gjennemgang var umulig. Ja! hvis Egede havde naaet Landet og om end kun i et Minut havde sat Foden paa dette og plantet det danske Flag, turde der maaske have været Anledning til at rette Bebrejdelse mod Løwenørn. Det var da nemlig godtgjort, at Opgaven var løselig, og Løwenørn vilde derved ikke alene være bleven distanceret, men saa at sige umuliggjort. Egede naaede imidlertid ikke Landet, men kom dette kun nær paa 2½ Mils Afstand efter Øjemaal. I sin „Rejsebeskrivelse“, der, i Forbigaaende sagt, ikke er noget overlegent Arbejde, udtaler han rigtig nok, at de „gjorde klar til Landgang“. Dette skal man dog ikke regne saa nøje; thi det betyder næppe, at de virkelig for Alvor havde i Sinde at gaa i Land, men derimod vistnok kun, at de havde Følelsen af, at de vare saa nær Land, at det kunde have stor Interesse at sende Baadene i Land — hvis man blot turde. Hvorledes man imidlertid, naar der kun var 7 Mands (Menige) Besætning i den nye Prøve, deraf skulde kunne skabe en forsvarlig Baadbesætning til Landgang og en forsvarlig resterende Skibsbesætning, derom oplyser Egede intet, og det er Skade. Man tør derfor vistnok, uden at gjøre Forfatteren Uret, opfatte bemeldte Udtryk om Klargjøring til Landgang som et naturligt Udbrud af den letfattede Sindsbevægelse, hvori han og vistnok enhver, som var om Bord, maa være kommen ved at befinde sig kun 2½ Mil fra det høje Land ved „Ingolfs Fjæld“ efter at have kæmpet saa mandig og uforfærdet for at naae saa langt. Skjønt Skonnerten „Ingolfs“ Expedition ifjor, sammenlignet med „Den nye Prøves“ 1786, ikke var stort andet end Parademarsche, kan jeg dog i fuldeste Maal stadfæste den uforklarlige Følelse af Glæde og Begjærlighed, der griber en ved at være saa nær ved det efterstræbte Land, og vi vare dog 4—5 Mil af Landet, altsaa omtrent i den dobbelte Afstand. Men netop her staa vi ved Kjørnepunktet. Egede levede nemlig for det første i den lykkelige Illusion, som maaske flere endnu dele med ham, og som hans unge Alder gjør let forklarlig, at man *kunde* komme ind til Landet, og denne Forestilling forhøjede selvfølgelig alle hans mandige Følelser. Uden en saadan

Tro vilde han næppe have kunnet udføre, hvad han gjorde, og særlig ikke den idelige og idelige, fra et forstandsmæssigt Synspunkt næsten trættende Gjentakelse af mislykkede Forsøg. Selvfølgelig ønskede han ogsaa at kæmpe for, at Faderens skjønne Drøm, den Fader, der havde taget Initiativet til Expeditionens Afsendelse, kunde virkeliggøres. Og endelig var der endnu en Grund for ham til at vise speciel Ihærdighed, og det var den noget demonstrative Maade, hvorpaa han var optraadt, i det han allerede samme Dag, som hans forhenværende Chef forlod Reykjavik for at gaa til Kjøbenhavn, afgik paa sin første selvstændige Expedition; han havde ikke Tid til at vente lidt. Der var saaledes meget, der forenede sig for at drive Egede til Yderlighed; han var saa godt som tvunget til at gjøre noget. Han gjorde nu tilvisse ikke alene „noget“, men „meget“, og han udførte det godt.

Hvorledes var Løwenørn derimod stillet? Han var den modne, allerede højstillede Mand, hvis Hu stod til Udviklingen af den Videnskab, som han foruden at repræsentere, saa at sige havde skabt hos os, og som han til sin Død vedblev at skjænke den inderligste Kjærlighed og Interesse. Han, Videnskabelighedens Banebryder, en af Marinens ypperste, havde næppe meget høje Tanker om at naa „Østerbygden“. Alt, hvad der vedrørte Opdagelser paa Grønlands Kyst, har han vistnok kun betragtet igjennem *Pligtens* Briller, hvilket skinner igjennem baade i hans Rapport fra 1811, i hans franske „Extrait“, som ogsaa af „Udkast“ til Instruxer, der ere opbevarede*). Paa Oprejsten til Island kaster han saaledes kjærlige hydrografiske Blikke til Shetlands-Øerne, der dengang endnu vare maadelig aflagte, ligesom den vulkanske Ø ved Blinde-Fugleskær ligeledes i høj, maaske for høj, Grad lægger Beslag paa hans Opmærksomhed. At en nøjagtig Opmaaling af Island heller ikke har været ham ligegyldig, er man berettiget til at slutte af mangfoldige Grunde. Alt dette var nu i en vis Forstand ikke ganske rigtigt; thi Opdagelsen af „Østerbygden“ var Hovedformaålet. Jeg tænker mig imidlertid, at Løwenørn som alvorlig Mand har haft den Overbevisning, at det vilde kunne lykkes at forene begge Dele og at se *begge* *Formaal opfyldte*, og at han derfor ikke har taget i Betænkning at slutte Pagt med Biskop Egede. At han derved begik en stor Uforsigtighed, har selvfølgelig ikke staaet ham klart. Man kjender, som oven berørt, ikke Løwenørns Instrux, som han dog vistnok selv har affattet; men af det oven omtalte Udkast, der dog sandsynligvis giver en Antydning, tør man slutte, at der var „Hovedformaal“ og „Biformaal“,

*) Manuskripter paa Søkaart-Arkivet, godhedsfuldt overladte mig af Direktøren, Kommandør *Rothe*.

og at Grønlands Opdagelse var Hovedformaålet, hvad han ogsaa selv omtaler i sine Skrifter.*) Hvad enten nu Biskoppen har haft en vis Formodning om, at Løwenørn, som Direktør for det Kgl. Søkaart-Arkiv, interesserede sig mest for Biformaalene eller ikke, turde saameget være sikkert nok, at Biskop Egede ikke var og ikke kunde være en ulidenskabelig Iagttager af og Dommer om, hvorledes det Hovedhverv, der ved hans Initiativ var bleven Løwenørn anbeforet, blev røgtet. Havde det været Staten, der havde sat Foretagendet i Værk, vilde Forholdene have stillet sig anderledes. Staten er en human Foresat, og hvis det Hverv, der anbefros en Embedsmand, mislykkes, beskytter den i al Fald den paagjældende mod uretfærdig Overlast. Her var det ganske vist formelt Regeringen, Kongen, der gav Ordren, men den private Mand, Biskoppen, havde uden Tvivl gjort saa stor en Indflydelse gjældende ved Expeditionens Afsendelse, at Evnen til at beskytte Chefen derved var sluppet noget ud af dens Hænder. Og senere hen: Fra det Øjeblik de Herrer Fædre til Løjtn. Egede og Rothe vare optraadte offentlig i „Minerva“, vare Løwenørns Tærninger kastede. Hvorom alting er, Biskoppen kunde selvfølgelig ikke lade sig nøje med, at der gjordes „nogle“ Forsøg, selv om disse i og for sig med Hensyn til Hovedformalets faktiske Opnaelse vare lige saa gode som de syv efterfølgende. Han kunde, menneskelig talt, heller ikke lade sig nøje med, at der enstemmig i et Skibsraad**) var bleven vedtaget at gjøre „endnu et“ Forsøg; der maatte naturligvis gjøres langt kraftigere Anstrængelser, netop af den Slags, som Sønnen foretog, og for hvilke han høstede velfortjent Løn.

I det jeg saaledes paa den ene Side erkjender dette, tillader jeg mig paa den anden Side at spørge: Kunde man virkelig retfærdigvis forlange, at en Mand som Løwenørn, der dog vel nok maatte have Lov til at bruge sin Forstand, og som altsaa, efter éngang at have krydset mellem Isskodserne, maatte have en klar Opfattelse af, hvad den grønlandske Drivis paa Østkysten vilde sige; kunde man virkelig forlange, at han skulde *vedblive* med ørkesløse Forsøg? Hvis man ikke hører til dem, der opstille to Skalaer, én, der vedrører de Fordringer, man stiller til andre, og én, der vedrører de Fordringer, man stiller til sig selv, vil man, ved at sætte sig i Løwenørns Sted, utvivlsomt komme til det Resultat, at han ved „to“ Forsøg maatte være kommen paa det rene med, at Gjennemtrængning var

*) Extrait S. 40. „Le but principal était manqué“.

**) *Løwenørn*: Rapport fra 1811.

umulig*), eller i al Fald, at det ikke kunde hjælpe, nu da Aarstiden allerede var lidt fremrykket, at gjøre flere Forsøg i denne Sæson med Fregatten. Og altsaa havde han officielt Ret til at afslutte Arbejdet og gaa hjem. Denne Løwenørns Opfattelse og Fremgangsmaade er visse- lig ikke skikket til at vække Begejstring; thi den er for- retningsmæssig og officiel. Andre vilde maaske i Løwen- ørns Sted være gaade ud éngang endnu; men det vilde da vistnok være sket mere for at dæmpe Kritiken end for at finde Grønlands Kyst. I vore Dage er dette jo ogsaa en helt anden Sag; Kritiken har saa let ved at komme til Orde, og Nutidens Mænd, der handle i offentligt Hverv, komme derfor uvilkaarlig til at skjæve lidt til den Side, det være nu til højre eller venstre. Men i 1786, over 50 Aar før Trykkefriheden blev indført, har en Mand som Løwenørn vel næppe tænkt videre paa, at der var noget, der hed offentlig Kritik. Ikke fordi han vilde foretage sig noget, der ikke kunde taale at belyses, men simpelthen fordi han agtede at handle *efter Overbevisning* og da ventede at finde den officielle Støtte, som i saa- danne Tilfælde tør paaregnes. Her tog Løwenørn imidlertid fuldstændig fejl af Forholdene; i Steden for at være Kongens eller Statens Tjener, hvad han selvselgelig troede at være, var han bleven en Slags Entreprenør for Opdagelsen af „Østerbygden“, og de Forpligtelser, som han derved havde paaført sig, fordredes ubønhørlig indløste med Valuta. Kunde ikke Østerbygden selv præsteres, maatte der i al Fald Forsøg til, Forsøg i det endeløse med urimelige Be- vægelser og fra et sømandsmæssigt Standpunkt forkastelige Manøvrer; iturevne Sejl, overkrænget og lækt Skib og Pumperne gaende; et saadant Billede maatte nødvendig- vis præsteres, først da slog den offentlige Mening sig til Ro. At Løwenørn aldrig har tænkt paa, at sligt var nødvendigt, er vist hævet over enhver Tvivl, og det er lige saa sikkert, at kun et helt ungt Menneske kunde foretage sig noget saadant. En moden Mand vilde aldrig have indladt sig paa slige Experimenter; i det mindste er det min Mening, at det er i højeste Grad uretfærdigt at *forlange*, at nogen skulde have gjort det. At det derfor blev Biskoppens Søn, der kom til at løse de af Faderen stillede Opgaver og lægge „Ryg“ til, var meget heldigt; thi Biskoppen havde her Garanti for, at man ikke laa paa den lade Side, og for, at der blev handlet i den Aand, som han forlangte.

Jeg er mig bevidst at have ydet Sekondløjtnant

*) Man vil maaske reducere „Forsøgene“ til Minimum, men deri har man Uret. Den „kjendte“ Mand, Isavtorit- teten *Brasen*, fandt dem tilfredsstillende. (Rapport fra 1811.)

Egede*) al Respekt for hans Ihærdighed og Dristig- hed, hvad enten disse Egenskaber nu skyldes den ene Aarsag eller den anden. Den Anerkjendelse har han Krav paa, og enhver vil vist yde ham den af fuldt Hjærte; men, fordi man anerkjender ham, behøver man ingenlunde at rive Løwenørn ned. De to Mænd vare i alle mulige Henseender hinanden saa ulige og dertil saa forskjelligt stillede, at de, hvad Sammenligning angaar, vare *to al- deles inkonmensurable Størrelser*. Egede var ung, næppe synderlig erfaren og ej heller næppe synderlig forfaren i boglig Kundskab; men han var energisk, havde Ud- sigt til at vinde alt og „gik derfor paa“. Løwenørn derimod var det modsatte, moden, erfaren og kundskabs- rig, rigt udstyret paa Aandens Omraade; han havde alt at tabe og var derfor konservativ. Er det ikke na- turligt? Og bør man da altsaa Aar ud og Aar ind ved- blive med denne haarde Bedømmelse?

Jeg haaber ved mine Bemærkninger at kunne frem- kalde en forandret Opfattelse af Løwenørn. Det, der maaske kan bebrejdes ham er, at han næppe har været aldeles ærlig over for sig selv, i det han paatog sig et Hverv, hvortil han vistnok har følt, at han ikke rigtig egnede sig, og som i al Fald ikke interesserede ham, medens han derimod glødede af Begjærighed efter at berige Viden- skaben med nye Undersøgelser. Hvad derimod angaar Bebrejdelse for ikke at have forceret den østgrønlandske Isbarriere tilstrækkelig ofte, da kan saadan ikke med Retfærdighed fremsføres, hvorimod det for hans *egen* Skyld havde været heldigt, om det var sket éngang endnu. Han vilde da vistnok ogsaa for enhver kompetent Dom- stol være bleven „honorably acquitted“.

Vi komme nu til Aaret 1822, da *Scoresby den yngre* besøgte Scoresbys Sund og bl. a. kaartlagde Øer og Kyst fra Kap Brewster til Kap Barclay; det vedkommer os for saa vidt kun, som Stewart Ø, den første vi fik i Sigte paa Østkysten, findes mellem disse. 1829 og 1830 berejste Kaptajn løjtnant *Graah* hele den sydlige Del af Kysten, som han fuldstændig kaartlagde, og hvor han den 18de Avgust 1829 plantede det danske Flag paa Danebrogs Ø, medens hele Kysten blev kaldet „Kong Frederik den Sjettes Kyst“. I 1833 blev en Del af Landet sønden for Kap Barclay bestemt af den franske Løjtnant *de Bloss- ville*, Chef for Orlogsbriggen „La Lilloise“, der havde Station ved den islandske Kyst. Paa en af Blossville foretaget Expedition, der havde til Formaal at trænge

*) Det er visselig ikke min Hensigt at stille Sekondløjtnant *Rothe* i Skygge, saa meget mindre som han var en sær- deles dygtig Officeer; jeg tillader mig kun for Kortheds Skyld at nævne Chefen.

frem mod den grønlandske Kyst, var han den 28de og 29de Juli 4 Mil inden for Isen, og i det smukke Vejr, som det dengang var, fik han Landet at se og aflagde det derpaa i en Strækning af omtr. 10 Mil. Han opdagede da bl. a. det ene af de høje Punkter, som vi bestemte paa vor Expedition, nemlig det 7600 Fod høje Bjærg, som han kaldte „*Mont Rigny*“, et Navn, hvorom det vel tør haabes, at det vil gaa over i de danske Kaart. Han vendte tilbage til Island, til Vopnafjord, hvorfra han afgav sin Rapport til Frankrig, og den 5te Avgust gik han atter ud for at fortsætte sine Undersøgelser, men siden den Tid er der aldrig hørt noget fra ham; Sandsynligheden taler selvfølgelig nærmest for, at Isen har knust „*La Lilloise*“ i sit graadige Favntag. Dog er der ogsaa en anden Version, nemlig den, at Briggen skulde være kængret, en Meddelelse, der af en fransk Fisker er givet Chefen for den franske Korvet „*La Recherche*“, som i 1835 og 1836 af Regeringen blev udsendt for at søge at komme paa Spor efter „*Lilloises*“ Skæbne.*) Briggen var nemlig rank, det vil sige, at den krængede stærkt over, naar Vinden blæste. Og man mener ud for en af Islands nordvestlige Fjorde at have set en saadan Brig kængret i et af de heftige Vindstød, der til sine Tider rase paa den Egn af Landet. Hvorom alting er, fra Skibet selv har man aldrig siden hørt noget.

I 1863 blev der**) foretaget et meget indgaaende Forsøg med to private Jærndampskibe, „*Caroline*“ og „*Baron Hambro*“, ladede med Bygningsmateriale, Proviant og Fædeværk til en eventuel Loge paa Østkysten. Expeditionens Leder var Engelskmanden *Taylor*, og Huset *Anthony Gibbs and Sons* i London bekostede Udrustningen. Forsøgene mislykkedes, væsentligst fordi man ikke med de skrøbelige Jærnskibe turde vove sig ind i den ydre Isbarriere. Der blev derfor i Dundee bygget et udmærket stærkt og solidt Træskib med Hjælpemaskine paa 412 Tons, og med dette fornyedes Forsøgene 1865. „*Erik Raude*“, som Skibet hed, blev af *Taylor* skudt energisk og dristig ind i Isen, men til ingen Nytte. Den opgav da Forsøgene og sagde Østgrønland Farvel, og gik derpaa til Davis Strædet, hvor man i Cumberland Bugten installerede den „*Loge*“, som det havde været Hensigten at oprette paa Kong Frederik den Sjettes Kyst.***)

Vi komme nu til den sidste Expedition, nemlig „*Hansa*“-Expeditionen 1869—1870.†) Skjønt denne vis-

selig ikke med sin gode Vilje kom ind til Grønlands Kyst, men skyldte de samme voldsomme Naturforhold, der drev Hvalfangerflaaden af Sted 1777, sit mærkelige Sammenstød med Kysten, er denne Tildragelse dog vistnok den bedste Stedbestemmelse, der indtil afvigte Sommer havdes imellem Kap Dan og Kap Barclay. Den foranledigedes ved, at Sejlskibet „*Hansa*“, der skulde bringe Kul og Proviant til Dampskibet „*Germania*“, Kapt. Koldewey, som overvintrede mellem 74 og 75° N. Bredde, blev skruet i Stykker af Isen og gik til Bunds den 19de Oktober 1869 paa omtr. 71° N. Bredde. Hele Besætningen, 14 Mand, reddede sig paa en Isskodse, der var 45—50 Fod tyk og 7 Kvartmil i Omkreds. Her byggede man et Hus af Patentkul, beklædte det med Sejldug og førte under de ejendommelige Omstændigheder en taalelig Tilværelse. Den meste Proviant, Klæder, Brændsel, Redningsbaade og Instrumenter havde disse Folk i Behold; de kogte stadig deres Mad, mens de drev syd efter, ja! Julen fejredes, og de havde endog 30 Lys paa deres Juletræ. Nytaarsdag gik over, men den 2den Januar 1870, i en Snestorm, der havde raset i 8 samfulde Dage, knagede og bragede det i deres Isskodse, og de havde da tørnet mod Landgrunden ved Østgrønlands Kyst paa omtr. 67° N. Bredde 33° V. Lgd. i 8—10 Favne Vand, paa den nordlige Afsats af det høje Land ved „*Ingolfs Fjæld*“. Da Vejret efterhaanden bedagedes, foretog de Observationer; vel viser Solen sig dér paa den Tid af Aaret kun i Horisonten Kl. 12 om Middagen, og er altsaa ubrugelig til Iagttagelser; men de havde Stjærnerne til Raadighed, og jeg ser derfor ingen Grund til at forkaste Rigtigheden af deres Observationer. Kaptajnen, Styrmanden og Lægen have forevigt deres Navne ved at knytte dem til Landet paa dette Sted; Kap „*Hagemann*“, Kap „*Hildebrandt*“ og „*Laubes*“ Jøkel angive nu paa Kaartene det Sted, hvor den Hansa'ske Isskole for en kort Tid stødte paa Landet, og hvorfra den senere, mere og mere reduceret i Omfang, drev sønder paa. Paa 66° N. Bredde blev Huset forladt den 15de Januar, og først den 7de Maj blev selve Isskoden rømmet. Besætningen tyede da til Baadene, med hvilke den, efter en Del Besværigheder omsider den 13de Juni kom ind til vore sydlige Kolonier ved Friederichsthal. Den havde da drevet 972 Kvartmil i 239 Dage, altsaa i Gjennemsnit omtr. 6 Kvartmil om Dagen, skjønt ganske vist meget uregelmæssig.

Vi vende nu atter tilbage til „*Ingolf*“, der i Taagenatten mellem den 6te og 7de Juli, langsomt damper syd efter langs Kanten af Isen efter at have paabegyndt en Kaartlægning med Stedbestemmelse af det høje Land, som var kommet i Sigte den foregaaende Aften. Jeg skal her gjøre en almindelig Bemærkning, den nemlig, at vi i

*) *Paul Gaimard*: „*Voyage en Islande, o. s. v.*“ Notices Pag. XI.

**) Efter godhedsfuld Meddelelse af Kaptajn *C. Normann*.

**) *Pajkull*. „*En Sommer i Island*“ S. 178.

†) „*Die zweite deutsche Nordpolarfahrt*“. Berlin. 1871.

alle de Døgn, vi sejlede ned ad Kysten, om Dagen styrede retvisende Vest og NV. ind imod og tværs paa Livet af Isen, for at komme Iskanten saa tæt som mulig, medens vi derimod om Natten styrede sydvestlige og sydlige Kurser med i Reglen langsom Fart paa Grund af Taagen. Vi foretog vore meteorologiske Dybhavsundersøgelser, som tidligere omtalt, med visse Mellemløb i Tid og Sted, og vore næste Lodskud var 496, 615 og 760 Favne, altid Mudder. Om Morgenen den 7de Juli toge vi fat paa Bestemmelsen af det høje Land, som vi saa, og det lykkedes os i Dagens Løb at bestemme det højeste og østligste, *Mont Rigny*, til 7600 Fod. De andre to Højder maalttes ogsaa; da Afstanden imidlertid var vel stor, indskrænkede vi os til officielt at angive det højeste og vigtigste. Det er selvfølgelig ikke nogen let Sag fra Søen at bestemme et Bjærgs Beliggenhed og Højde paa stor Afstand; det kan derfor ogsaa kun gøres ved at en Distance, en Grundlinje, udløbes i en bestemt Retning, samtidig med at der saa vel ved Begyndelsen som Enden tages nøjagtige Pejlinger af Bjærgtet. Naar denne horisontale Stedbestemmelse, som Engelskmændene kalde „a running survey“ er til Ende, maaler man Vinklen mellem Bjærgets Top og Strandkanten og bestemmer derved — i den vertikale Trekant — Højden. Tabeller, der ere beregnede paa de Rettelser, en fjærntliggende Strandkant medfører, benyttes til denne Bestemmelse.

Endnu Kl. 8 om Eftermiddagen loddede vi i det dybe Polarhav 800 Favne, Mudder, men det blev ogsaa sidste Gang; thi næste Morgen, den 8de Juli, havde vi kun 350 Favne og vare altsaa inde paa et forholdsvis grundt Strøg, der fra nu aftog betydelig i Dybde. I Nattens Løb havde vi haft det høje Land temmelig tydelig i Sigte hele Tiden; hen ad Morgenstunden var det derimod begyndt at tabe sig i Disen. Vor Forsætning havde siden vi kom til Isen, været VNV. 0,8, Syd 1,0.

Her, paa 350 Favnes Dybde, og da Vejret var godt, foretog vi en *Skrabning* efter Havdyr*). Etatsraad *Steenstrup* havde anmodet Ministeriet om, at saadanne maatte blive foretagne paa Skonnertens Togt, og der var til den Ende ved Premierløjtnant *Wandels* indsigtsfulde Bestræbelser blevet forfærdiget „Skraber“ og „Trawl“ efter Model af dem, som vare blevne afbenyttede paa „Challengers“ Expedition. Nettene drev hen ad Bunden, i det der til Trossen var fastgjort en Ters (et Stykke Træ) omtr. 400 Favne fra Nettet, og oven paa Tersen hvilede et Ballastjærn, som man lod løbe ned. I det dybe Mudder begravede imidlertid Skraber og Vægt sig, og Skonnerten svajede op for dem ligesom for et Anker. Der blev „skrabet“ denne

*) En Dybdefavna-Undersøgelse.

ene Gang og senere „trawlet“ 2 Gange, éngang øst for Island paa 130 Favne Mudder, og éngang mellem Færøerne og Shetland paa den betydelige Dybde af 525 Favne, paa det nordøstlige Affald, altsaa den arktiske Side af den undersøiske Ryg mellem de nævnte Øer. Det zoologiske Udbytte tilkommer det ikke mig at tale om; kun skal jeg meddele, at den første Dybdefavna-Undersøgelse fra Polarhavets Bassin i dansk Skib blev hilset med tre rungende Hurraer.

Det grunde Vands Tilstedeværelse tilkjendegav sig nu paa en kjendelig Maade, i det *Isbjærgene* begyndte at vise sig i stort Antal. At dette nødvendigvis maatte finde Sted paa dette Strøg, har det været vor Expedition forbeholdt at give Sikkerhed for; Sagen er nemlig, at de større Isbjærgs slet ikke kunne drive forbi, da de staa paa Grund paa Banken. Det var min Hensigt at styre tværs over den Bugt, hvori de største laa; men jeg forandrede Beslutning, gik hen til dem og passerede det største paa meget nært Hold, hvorved dets Højde samtidig bestemtes til 178 Fod (Rundetaarn er 115) og dets Omkreds til 1100 Fod. Sammenlignet med de Exemplarer, som Scoresby og Graah nævner, maa dette have været meget respektabelt; thi begge de nævnte Forfattere angive 120 Fod i Højden som betydeligt. Regner man 8 Gange saa stor Dybde som Højde, faar man ud, at Isbjærgtet stod paa Grund paa omtr. 240 Favne Vand, hvilket ogsaa stemmer med det Lodskud, vi havde i dets umiddelbare Nærhed, helt inde i Bunden af Isbugten, Kl. 10—11 om Aftenen. Det var da helt stille og klart; i det fjærne skimtede man utydelig Landet, belyst af den nedgaaende Sol, Iskanten var aldeles ren og fri for Skodser, og vi førtes af Strømmen saa tæt hen til den, at vi jævnlig maatte bakke for ej at røre ved den med Stævnen. Det var en højtidelig og smuk Aftenstund!

Med Undtagelse af enkelte Lodskud paa omtr. 250 Favne, vare de fleste paa 150—180 Favnes Dybde, og disse vedbleve endog, efter at vi vare begyndte at styre øster efter. Temperaturen af Vandet var Polarstrømmens, det iskolde Vands, under 0°, saa vel i de højere, som i Bundlagene. Dog indtraadte her en Forandring; Temperaturen i de underste Lag blev nemlig varmere. Fra Kl. 6¼ Eftermiddag den 8de Juli, da vi loddede 155 Favne, var Havets Bundtemperatur positiv, om just ikke med større Varmegrader, saa dog + 1,5 til 2°. Og denne forholdsvis høje Bundtemperatur holdt sig hele Tiden, indtil den veg Pladsen for Golfstrømmens Bundtemperatur af + 3°. Men samtidig kom vi ogsaa ind paa store Dybder.

For at komme ud af vor Isbugt, maatte vi i Nattens Løb styre SØ. i tyk Taage; Kl. 4 styrede vi Syd og

senere hen ad Morgen og Formiddag vestlige Kurser uden om en stor Ismark. Medens Isbjærgene den foregaaende Dag vare den store Begivenhed, var det nu tre norske Klapmydsefangere, Dampfartøjer, som vi fik i Sigte kort efter Middag. Vi hejsede vort Orlogsflag, der næppe har vajet paa disse Højder siden 1787, og aflagde et Besøg i den ene af dem. Det var Barkskibe med Hjælpedampkraft, stærkt forbundne, vel udrustede og med 50 Mands Besætning. De hørte hjemme i Tønsberg, og deres Reder var den navnkundige Svend Føyn, der har udset Danmarkstrædet som passende Fangstplads i Steden for Jan Mayen og Spitzbergen. Jeg har tilladt mig at foreslaa Ministeriet at udkommandere en ung Officer med en af disse Sælfangere, hvis Sæson allerede er forbi i Slutningen af Juli. Det forekommer mig nemlig at være en ret praktisk og billig Maade at faa Kysten bestemt paa, al den Stund der i Sæsonens Løb vist nok ofte vil være Anledning til at tage paalidelige Observationer.

Vinden gik nu SV., hvilket var ubehageligt, da al den løse Is kom ud til os; derfor styrede vi i Nattens Løb Syd. Et Fænomen indtraadte her, i det Vandets Temperatur Kl. 11 Aften pludselig steg til $+ 9^{\circ}$ og bevarede denne Temperatur til Kl. 6 næste Morgen. Vi havde i Løbet af Dagen den 9de haft det høje Land ved Ingolfs Fjæld i Sigte paa Afstand; nu, den 10de, om Morgenen Kl. 4, styrede vi NV. ind derimod, og da Vejret var smukt og klart, lovede alt en god Dag, hvad det ogsaa blev. Vi trængte ind 4—5 Mil inden for Løwenørns „Bjærg“, og paa denne Afstand, 4—5 Mil af Landet, løb vi langs Iskanten, kaartlagte og aftegnede Kyststrækningen og bestemte Højden af det højeste Punkt, den spidse Top, der rager op over Kammeraterne (se Tavle IV Fig. I) og som samtidig døbttes „Ingolfs Fjæld“, til 5532 Fod. Saaledes gik det strygende, og vi vare nu saa nær Landet, at det faldt ganske naturligt at styre sydvest efter, for hurtigst mulig at komme til Kap Dan, som vi tydelig saa et Stykke borte, og som paa Grund af sin Beliggenhed syntes at være en passende Afslutning paa vor Expedition langs denne Kyst. — Men det skulde være anderledes! Isen saas fra Forre Mærseraa i betydelige Masser øster og nord efter, hvilket advarede imod at vedblive at styre i den paabegyndte Retning, der vilde bringe „Ingolf“ i Klemme. Derfor vendte vi, skjønt nødig, om, og det store Sving, vi maatte gjøre, først nord og derpaa øst efter, var baade kjedsommeligt og tidspildende. Omsider var Svinget gjort, og vi stode hen imod et Isbjærg, som var udset til foreløbig Holdepunkt og Stedbestemmelse. Men Taagen, der kom ansættende kort Tid efter og nu ikke mere forlod os, gjorde en Strøg i Regningen. Vi maatte forblive lig-

gende Natten over, gaaende langsomt frem og tilbage; Taagen var haardnakket, først op ad Formiddagen brød Solen igjennem for oven og ledede til at tro, at Taagen ikke var saa tæt, som den virkelig var. Styrende Vest, gjorde vi et Forsøg ind imod Isen, satte halv Kraft paa, og gik saaledes nogen Tid under meget skarpt Udkig; paa éngang ludede imidlertid et Isbjærg frem paa meget nært Hold gjennem Taagen, og vi klarede det kun ved en længere vedvarende Fuldkrafts Bakning. Vinden var frisk NØ., og før Farten var standset, havde vi selve Iskanten tæt for ude. Jeg ansaa det rettest at staa øster ud og paa den Maade fortsætte den meteorologiske Expedition, saa meget mere som vi netop nu vare i Fortsættelsen af „Fyllas“ Stik fra 1878, Linjen retvisende Vest fra Snæfellsjöklen. Vort sidste Lodskud var taget Kl. 8 om Morgenen den 11te paa 160 Favne; nu sprang Dybden paa en østlig Kurs, kun 5 Mil derfra, til 505 Favne, som vi loddede Kl. 9 om Aftenen, og samtidig gjorde Golfstrømmen sig gjældende med sin fulde Magt, i det Temperaturen i Overfladen steg fra $+ 1^{\circ}$ til $+ 8^{\circ}$, medens Negretti Termometret paa Bunden angav $+ 4.5^{\circ}$. Temperaturen og Dybden tiltog nu rask, og der var ingen Tvivl om, at vi vare ude i Golfstrømmens store, til Bunden gennemgaaende, varme Bassin. Midnat mellem den 11te og 12te loddede vi 545 Favne, og baade Negretti og Casella viste omtr. $+ 3^{\circ}$ paa Bunden. Kl. 3,45 om Morgenen loddede vi 830 Favne, men Uheldet vilde, at Loddelinen, trods den største Agtpaagivenhed og Forsigtighed, sprang, og vor Bundtemperatur gik tabt. I Overfladen var Vandet $+ 8^{\circ}$. Endnu toge vi paa vort Stik øster efter 3 Lodskud, henholdsvis paa 790, 960 og 1005 Favne. Paa Grund af det stedfundne Forlis, der forsøgedes med et lignende om Eftermiddagen den 12te, vare Bundtemperaturerne usikre; men i Overfladen viste Termometrene $+ 8^{\circ},3$, $+ 8^{\circ},2$ og $+ 10^{\circ}$; i Virkeligheden var man ingenlunde i Tvivl om, hvad Varmegrad der var paa Bunden, thi det var fyldestgjørende godtgjort gennem „Fyllas“ Stik 1878.

Trekanten var gennemløbet, den Opgave, vi havde sat os, var naaet, og den meteorologiske Expedition blev derfor afbrudt her. „Ingolf“ dampede tilbage til Island og ankrede næste Dag, den 13de Juli, paa Grønnefjord i Bredebugt.

Spørger man om, hvilke Resultater der i videnskabelig Henseende kunne uddrages af den omtalte Expedition, da forekommer det mig efter Samraad med Kapt. Hoffmeyer, Bestyreren af det meteorologiske Institut, at de ville være følgende: I *hydrografisk* Henseende, 1) at Danmarkstrædet, fra en betydelig Dybde i den vestlige Del, hurtig bliver fladere mod Nord og Vest; end videre 2) at det nordvestlige Island synes at være forbundet

med Grønlands Østkyst ved en undersøisk Ryg med højst 300 Favnes Vanddybde, medens der norden for Ryggen i Polarhavet igjen kommer betydelige Vanddybder. Hvor vidt Ryggen gaar helt over til Grønland, vil ikke kunne siges, da Isen har hindret Undersøgelsen. Her kommer imidlertid *Meteorologien* til Hjælp. Temperaturundersøgelserne have nemlig vist, at 3) Polarhavets iskolde Bundvand rimeligvis aldeles ikke, eller i al Fald kun i meget ringe Mængde, overskrider den omtalte Ryg, og det tør deraf vistnok sluttes, at 4) Ryggen *afstænger Polarhavet* fra Atlanterhavets Bassin. Polarstrømmen løber nemlig, efter at være passeret Ryggen, videre paa et Bundlag af forholdsvis varmt Vand, og den omtalte Ryg, der maa antages at være en Fortsættelse af Shetland-Færø-Island Ryggen, og 5) hvis Betydning mellem de to sidstnævnte Punkter det ogsaa har været forbeholdt Expeditionen at slaa fast, gjør paa dette Sted samme Gavn som paa de førstomtalte Steder. Den bundgaaende Polarstrøm holder sig saaledes stedse i en betydelig Afstand fra Islands Kyst.

Og spørges der endelig, *hvor vidt det maa anses for rimeligt, at man overhovedet kan komme i Land øster fra paa dette Stykke af Grønlands Østkyst*, der af Egede betegnes som „et af de skrækkeligste Syn, jeg nogen Tid har set“*), da skal jeg, skjønt jeg visselig ikke er i Besiddelse af særlig Iserfaring, ikke tilbageholde den Mening, som ogsaa fremgaar af min Omtale af Løwenørn, at jeg anser det for *umuligt* at komme i Land ude fra, østen for Isen, hvad der formentlig ogsaa er godtgjort ved den Erfaring, de forskjellige Expeditioner have givet Lejlighed til at indhøste. Dette ligger ogsaa i Sagens Natur; thi Polarisen er langs dette Strøg altid i stærk Drift, og intet Skib kan ustraffet udsætte sig for at trænge ind i de frygtelige, skruende Ismasser. Dette er efter min Menig paa den mest fyldestgjørende Maade stadfæstet ved de Forsøg, som Dampskibet „Erik Raude“ foretog 1865; paa den Expedition var nemlig alt, der kunde betinge en heldig Gjennemfart, til Stede, Skibet var særlig bygget og forstærket dertil, Udrustning og Ledelse fortrinlig, og dog maatte den afstaa fra sit Forsæt.

Hertil indvendes maaske, at selv om man ikke kan komme helt ind til Land, kan man jo dog, naar man er paa en rimelig Afstand, lade Baade afgang for at undersøge Kysten; men det kan efter min Anskuelse aldeles ikke forsvares. Lad os antage, at et Skib, under særdeles gunstige Forhold, var trængt frem i forholdsvis aabent Vand til Nærheden af det høje Land ved Ingolfs Fjæld, hvilket Strøg vistnok maa anses for det mest isfri ved

denne Kyst, paa f. Ex. 1 Mils Afstand, hvad der i Virkeligheden er usandsynligt. Lad os end videre antage, at 2 velbemandede og med Proviant for 14 Dage forsynede Redningsbaade sætte af og med forholdsvis Lethed arbejde sig ind til Landet, som ogsaa lykkelig naas. Fra Skibet vexles Signaler med Landgangsexpeditionen, man planter Danebrog og proklamerer højtidelig Kong Christian IX som retmæssig Udøver af Højhedsretten. Glæden varer imidlertid ikke længe. Expeditionen paabegynder Udflugter; men kort efter dækker Taagen alt. Vi forudsætte, for at tage Forholdene saa naturlig som mulig, at Skibet ingen Skade tager, men at det, ligesom alle sine Forgængere, paa Grund af at Isen, før Taagen kom paa, har vist sig østen og sønden for, lykkelig og vel kommer *ud af* den Bugt, hvori det nødvendigvis til en vis Grad maa være indesluttet. Taagen vedvarer et Par Dage, og naar den er forbi, søger Skibet atter sin Station ved Ingolfs Fjæld. Foruden at dette for det første medfører en længere Dampetur nord efter, eftersom Skibet, medens Taagen har været, maa være drevet et godt Stykke syd efter, er Stationen ved Ingolfs Fjæld desuden aldeles uindtagelig. Thi Isen ligger nu, paa Grund af de kalejdoskopiske Isforhold, ikke én, men 10 Mil til Søs, og enhver Forbindelse med Land er af den Grund umulig. Man tvinges saaledes, kort og godt, til at overlade Baadene til deres Skæbne. Foretagender af den Natur have derfor efter min Mening ikke Haab om at lykkes. Det er muligt, at en pandret Popoffka, naar den begyndte tilstrækkelig nordlig, ved at rulle sig ind i Østkystens Drivis, kunde naa at komme igjennem, før Kap Dan var passeret; men med et almindeligt konstrueret Skib anser jeg det for ugjærligt. Derimod er der en hel anden Maade, hvorpaa Østgrønlands Kyst maaske med Held kunde angribes. Og det er ved at gaa op paa 71—72° N. Br.*) og derfra, paa lignende Maade som Nordenskiöld, med et stærkt, ikke for dybtgaaende Skib arbejde sig ned *inden for* Isen i det saakaldte „Landvand“, der utvivlsomt ogsaa findes her. Dér vilde man vistnok komme i Læ af Pynter og altsaa være beskyttet mod Drivisens skruende Magt, og paa den Rute vilde man vistnok kunne sende Expeditioner i Land; man var nemlig der altid sikker paa at kunne faa fat paa dem igjen. Kom et Skib imidlertid éngang inden for Isen, altsaa paa en høj Bredde, maatte det være forberedt paa ikke igjen at komme fri før nede ad Kap Farvel til; thi før spredes Isen vistnok ikke saa meget, at der er Udsigt til at kunne trænge ud gjennem den og komme øster efter.

*) Rejsbeskrivelse. S. 33.

*) Maaske nordligere. Denne Anskuelse tilhører Admiral *Wrisberg* og Kaptajn *Normann*.

Før jeg slutter, tillader jeg mig kun at bemærke, at for mig stiller den Opgave, der foreligger, sig saaledes, at hvad det hovedsagelig drejer sig om, er dels ved astronomiske Observationer og andre Maalinger at *slaa Kystens Be'iggenhed fast*, dels ved personlig Tilstedeværelse paa adskillige Punkter at hævde den *danske Krones Højhedsret* over det Land, der afgrænser Danmarksstrædet i Vest. Og derved ville fremmede Navne blive bortviftede paa venskabelig Maade. Opdagelser af „Østerbygder“ og lignende har jeg ikke tænkt paa; thi det bliver der ikke Tid til, lige saa lidt som til at foretage Ekspeditioner borte

fra Kysten for at studere Fauna og Flora. Man maa lade sig nøje med et Medium af, hvad der i saa Henseende er opdaget norden for og sønden for. Thi det maa vel erindres, at det at komme igennem i *én Sæson* saa vel for Bekostningens Skyld, som ogsaa af andre Hensyn, maa anses for meget ønskeligt.

Med Haabet om, at det maa blive den *danske Marine*, der eventuelt vil komme til at foretage en saadan Expedition, og ikke fremmede, vil jeg tillade mig at afslutte denne Meddelelse.

Mindre Meddelelser.

Danske Opmaalingarbejder 1879. Efter Opfordring er der godhedsfuldt meddelt Tidsskriftet følgende *officielle* Oplysninger:

Generalstabens topografiske Afdeling har foretaget Detailopmaaling i Egnen omkring Hobro og Mariager samt nord for Viborg med en Sтыrke af 10 Officerer og 46 Underofficerer. Triangulationen af Jyllands Fastland er fuldendt med Undtagelse af Fastlæggelsen af enkelte Punkter paa Nordvestkysten. Placeringsarbejderne ere naaede til Limfjorden og et Præcisionsniveaulement er udført fra Viborg over Holstebro til Oddesund. — Af Generalstabens kobberstukne Blade ere Kollemorten, Nim, Ulborg, Bording, Nørre Snede og Rye udgivne i Handelen. Desuden er der udkommet Fotolithografier af 39 jyske Maaleborde og 2 sjællandske Maaleborde. *Søopmaalingen* har opmaalt Havet langs Jyllands Vestkyst fra Hornsrev indtil Tyborøn.

Det højeste Punkt i Sverige. Uagtet det, videnskabeligt talt, er af mindre Vigtighed, om et Punkt i et Bjergland ligger nogle hundrede Fod højere eller lavere, har det dog altid været af største Interesse for den populære Bevidsthed at faa dette klareret. Naar man følger med den videnskabelige Litteratur, som handler om Opmaaling, ser man snart et, snart et andet Punkt regnet for at være det højeste i et Land. I Sverige har man hidtil regnet *Sulitjelma*, der ligger nord for Polarkredsen og tæt inden for Rigsgrænsen som det højeste Punkt; det har nemlig en Højde af 5,800 Fod, medens *Helagsfjäll* kun har en Højde af 5,300 Fod, og *Areskutan* i Jämtland af 4,500 Fod.

Maalinger 1879 have imidlertid godtgjort, at *Sulitjelma* har fundet sin Overmand. Ved Hjælp af Aneroidbarometre har man fundet, at der nogle Mile nordøst for *Sulitjelma* ligger en Top ved Navn *Sarektjokko* (af det finske sara, en Gaffel; Toppen har nemlig Gaffelform), der naar en Højde af 6,400 Fod. Om der mulig findes andre ligesaa høje eller endnu højere Punkter i Norrland, er endnu usikkert; men Spørgsmaalet vil inden føje Tid finde sin Afgjørelse, da der med Iver arbejdes paa disse udstrakte Egnes Opmaaling.

E. Arfvidson.

Jordens største Ø. Skjønt alt Landet paa Jordens Overflade er omflydt af Vand, har man vedtaget kun at kalde de mindre vandomflydte Landmasser *Øer*; de større kaldes der-

imod *Fastlande* eller *Kontinenter*, og heraf har man tre nemlig den gamle Verden, den nye Verden og det sydlige Fastland eller Avstrallandet. Vor Kundskab til de Egne, der ligge omkring Nordpolen og Sydpolen, er endnu for ringe til, at vi kunne dømme, om der her skulde findes saa store Landmasser, at man kan bruge Udtrykket *Kontinenter* om dem.

I en lang Aarrække har man ment, at Jordens største Ø var *Borneo*, og i Følge Udregning af den preussiske Statistiker *Engelhardt**) skulde den have en Størrelse af 13,597 □ Mile, imedens *Ny Guinea* kun skulde have en Størrelse af 12,912 □ Mile. I Følge en Opgivelse af Dr. *Behm****) viser en planimetrisk Udregning efter det nyeste Kaartmateriale dog, at *Ny Guinea* har et Fladeindhold af 14,263 □ Mile, medens *Borneo* omfatter 13,328 □ Mile. At Udmaalingen af *Ny Guinea*, som altsaa nu maa regnes for at være Jordens største Ø, viser en saa stor Forskjel i Sammenligning med tidligere, er en Følge af, at den sydøstlige Halvø paa Øen er meget længere og at Nordkysten af Øens Hovedmasse strækker sig højere mod Nord end de ældre Kaart angive.

Langt større end baade *Ny Guinea* og *Borneo* er dog *Grønland*, der kan regnes at omfatte 40,000 □ Mile; men det er, som man véd, endnu usikkert, om *Grønland* skal kaldes en Ø eller en Del af et Fastland. Paa Vestkysten fandt *Nares's Expedition* 1875—76 Kap *Britannia* paa 82° 54' n. Br., paa Østkysten kom *Koldewey* 1870 lidt nord for Kap *Bismarck* til 77° 1' n. Br. og ved „*Het land van Lambert*“ skulde *Hollænderne* allerede 1670 have naaet til 78° 20' n. Br. Der er altsaa et Stykke af *Grønlands Nordøstkyst* tilbage at undersøge, en Undersøgelse, som man maatte ønske, at Danmark kom til at udføre. Det vilde usægtelig være en smuk Opgave for os at kaartlægge *Grønlands Nordøstkyst*.

Ed. E.

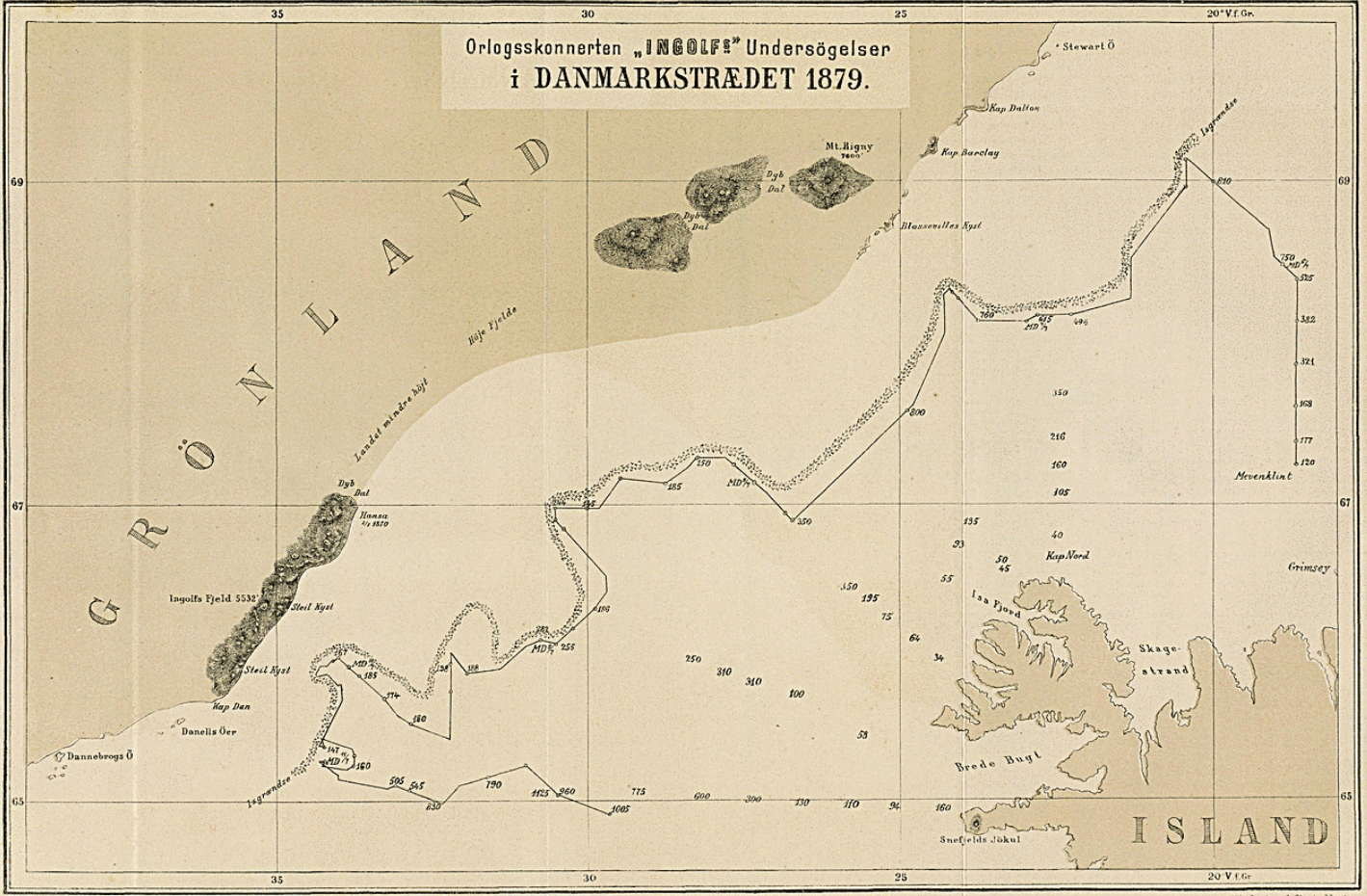
Den tredje internationale geografiske Kongres vil i Følge Skrivelse til undertegnede fra Prof. *Dalla Vedova*, Sekretær ved det italienske geografiske Selskab, blive afholdt i *Venezia* i Efteraaret 1871. Den første af disse Kongresser afholdtes 1871 i *Antwerpen*, og den anden 1875 i *Paris*; sammen med dem var der geografisk Udstilling.

Ed. E.

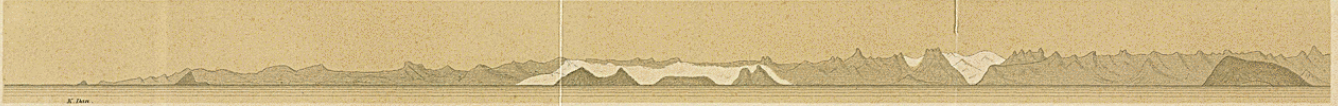
*) Der Flächenraum der einzeln Staaten in Europa und der übrigen Länder der Erde. Berlin. 1833.

**) Petermanns Mittheilungen. 1880. S. 161.

Orlogsskonnerten „INGOLFS“ Undersøgelser i DANMARKSTRÆDET 1879.

I. Skannetens Plads. N. Br. 65° 11'. v. Lgd. 34° 0'.

II. Skannetens Plads. N. Br. 67° 0'. v. L. 27° 50'.

III. N. Br. 67° 20'. v. L. 24° 30'.

IV. N. Br. 68° 00'. v. L. 24° 0'.

Biossevilles Kyst.

V. N. Br. 69° 00'. v. L. 20° 30'.

Scoresbys Land.